

TIDEN ER INNE!

En bred, nasjonal omvurdering av krigstiden og det såkalte rettsoppgjøret, bør nå innledes.

Av redaktør Idar Aarheim

Jeg har i mange år vært klar over at en dag ville tiden være inne for en grunnleggende omvurdering av det som skjedde i Norge under krigen, og det såkalte rettsoppgjøret som fulgte. *Tiden er inne.*

Dessverre er det alltid slik at seierherrene skriver historien; i alle fall til å begynne med inntil senere generasjoner kommer og innser at kanskje ikke alle på den tapende side var skurker og at ikke samtlige seierherrer fortjener helteglorie.

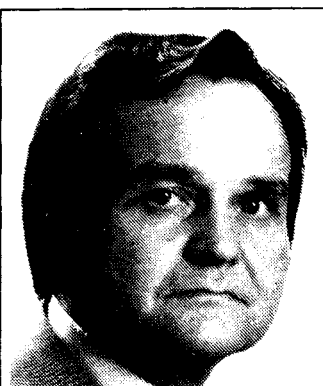
Mens de fleste vesteuropeiske land på mange måter klarte å legge etterkrigstiden bak seg i løpet av et par årtier, eksisterer den fortsatt som en provinsiell enklave i Norge. Årsaken ligger ikke bare i vår noe langsomme, nasjonale mentalitet, men i at seierherrene innførte et absolutt meningsmonopol når det gjaldt sannheten om krigen og det som senere skjedde. I land som Frankrike, Italia og Belgia feiret riktignok seierherrene med sterke kommunistpartier i spissen, de rene blodorgier da de hadde vunnet krigen. Tusener av mennesker ble skutt, hengt, druknet eller mishandlet til døde uten lov og dom i tillegg til de titusener som også i disse land ble dømt etter tvilsom juss med bl.a. tilbakevirkende forordninger slik det skjedde i Norge. Den betydelige franske historiker Paul Sérant anslår i sin grunnleggende bok om seierherrenes hevner i de vesteuropeiske land (tysk utgave: «Die politischen Säuberungen in Westeuropa») at både i Frankrike og Italia myrdet seierherrene ca. hundre tusen mennesker.

Men dette er også tall som blekner i forhold til de massakrer som sovjetrusserne utførte sammen med andre kommunistiske lakeier i Øst-Europa: krigsforbrytelser ingen er blitt dømt for.

Seierherrenes moralske enerett

Så ille var det ikke i Norge. Her skjedde hevnen tilsynelatende i mer lovlydige former, men den var til gjengjeld minst like grundig som i andre vesteuropeiske land - og adskillig mer langvarig. Den varer fortsatt! Grunnene er flere - men hovedårsaken ligger i det forhold at seierherrene i Norge kamuflerte hevnen under fru Justitas rettfærdige kappe. Såvidt vellykket var denne skinnmanøver av utenlandske observatører (ikke alle!) lot seg narre av de norske seierherrenes «måtehold». Endog en redelig historiker som nettopp Sérant, har delevis gått i fellen. Men uten å miste sin kritiske sans. Han påpeker at under prosessene brøt det norske rettsvesen systematisk det grunnleggende rettsprinsipp at lover aldri må ha tilbakevirkende kraft. Når også en gjeninnført dødsstraff ble anvendt på samme, urettferdige måte og man i tillegg opererte med et kollektivt skyldsbegrep, ser også Sérant på det norske «rettsoppgjøret» som et historisk tilbakefall til barbariet.

Men det aller verste ved jussingenes rettspraksis og deres offisielle versjon av krigshistorien, er at de tilla seg selv en moralpolitisk enerett på sannheten. Under en mine av etisk overlegenhet, kunne de tapende betraktes som en moralsk mindreverdige pariakaste som var så uren at ingen «god nordmann» burde komme i berøring med den. I dette forsøk på monopolisering av den moralske aktverdighet, ser vi et karakteristisk eksempel på ekstrem, sekularisert moralpuritanisme som er så typisk i Norge. Den preger ikke bare norsk arbeiderbevegelse, men også norsk kulturradikalisme (Dagbladet) samt den besteborgelige konvensjonalitet

Idar Aarheim er født i 1935 i Målselv. Etter befalsskole og artium, studier i Tyskland og ved Universitetet i Oslo med eksaminer i europeisk åndshistorie, idéhistorie, litteratur og religionshistorie.

Kulturmedarbeider og redaksjonssekretær i Morgenbladet. Kulturredaktør i Morgenposten. Aarheim har også vært medarbeider i fagpresse og hatt informasjonsansvaret og vært rådgiver innen informasjon for ledende bedrifter. Sterkt engasjert i Otto von Habsburgs pan-europeiske bevegelse og ridder av den spanske Isabella la Católica-ordenen. (Tilsvarende St. Olavs orden.)

som alltid sørger for å være på «den riktige side» alt etter hvordan vinden blåser.

Hele dette negative spekter av følelser og fordommer i det norske folk, lyktes det seierherrene, med Arbeiderpartiet i spissen, å mobilisere i 1945 og fremover. Derfor kunne det utrolige og paradoksale skje at medlemmer av det parti som gjennom en uansvarlig forsvars- og utenrikspolitikk la landet åpent for britiske provokasjoner og tysk invasjon i 1940, og hvis regjering stakk av fra landet da det mest gjaldt, kunne komme tilbake som «rettfærdige» hevner i 1945.

Omvurderingen angår ikke bare de dømte og etterkommerne

Men tegn tyder på at også i Norge begynner etterkrigstiden å ebbe ut. Tusener etterkommere av tyske fedre tør endelig stå frem og offentlig erkjenne sin indentitet. Disse har igjen noen tusen barn, mange allerede voksne.

Endog NRK har mannet seg opp til å bringe et radioprogram om hvordan det var å være barn av landssvikdømte i etterkrigstiden. Selv om programmet var velfrisert, viser det dog en positiv tidstendens til å komme ut av det stinkende brakkvann etterkrigstiden på mange måter har vært med alle fortielesene.

Omvurderingen av «rettsoppgjøret» er ikke en sak som bare angår de som ble dømt til tvilsomme premisser. I en konkret sammenheng angår det i tillegg barn og barnebarn, to generasjoner etterkommere av tyske offiserer og soldater og i bredere forstand alle som nærmer seg krigstiden med en fordomsfri holdning. Potensielt har det aldri tidligere vært så mange som burde være interessert i en rettfærdig bedømmelse av «rettsoppgjøret» som i dag.

Målet må være at barn og etterkommere av «landssvikdømte», fritt kan stå frem i det norske samfunn og være stolte av sin slekt. Det er en menneskerett. Seierherrene hevdet at det gjorde slutt på diskriminering av folk og raser. Det er ikke sant. Tyskerne ble ofte fremstilt på samme propagandistiske måte som Hitlers rasehygienikere presenterte jødene. Og visst ble det sett gjennom fingrene med at «de forbannede tyskerungene» ikke sjelden ble regelrett utskjelt og fysisk trakassert.

Selv om det knapt er blodsbåndene som er av største betydning, spiller arv en viktig

rolle i all biologi. Det ville være et brudd på naturlovene hvis den menneskelige skulle være unntatt. Dere som også har tysk blod i årene, kan i det minste være forvisset om at det ikke kommer fra verdens udueligste folk!

Kriminaliseringen av de «landssvikdømte»

For å forstå hvorfor «landssvikoppgjøret» medførte en forgiftning av nasjonens rettsbevissthet, må vi se på et helt fundamentalt forhold: Seierherrenes forsøk på å omdikte et politisk motsetningsforhold til et kriminelt. Fra et uhildet synspunkt, er det lett å se at ulike politiske oppfatninger under en krig kan føre til at man havner på forskjellig side av frontlinjen og kanskje dreper hverandre. Særlig kan det skje når forholdene er så lite entydige som de var i Norge under krigen etter at regjeringen hadde kapitulert og flyktet fra landet. Ingen behøver av den grunn å være kriminelle. Begge parter kjemper kanskje for sine idealer noe som ellers med rette regnes for å være moralsk prisverdig.

Fordi seierherrene gjorde det til en kriminell handling å følge andre, politiske holdninger enn deres; ble det skammelig å tilhøre den tapende part: Alle «landssvikdømte» skulle betraktes ikke bare som kriminelle, men som de verste blant forbrytere!

Tanken går uvilkårlig til Solsjenitsyn som forteller om hvordan de politisk dømte i Gulag-leirene ble ansett som verre forbrytere enn de kriminelle. Selvfølgelig var det en psykologisk ekstrabelasting for anstendige mennesker nærmest å være utlevert på nåde og unåde til tyver, mordere og annet kjeltringspakk.

Men seierherrene var jo alliert med sovjetmakten, så inn-

(Forts. side 2)

Oppgjør med «retts»-oppgjøret

stillingen til hvordan man burde behandle politiske motstandere, var kanskje ikke så forskjellig som vi senere har forestilt oss.

Manglende frimodighet

Noe av det mest beklagelige i etterkrigstiden, har vært at så mange som var utsatt for seierherrenes hevn, har forsøkt å dekke over dette forholdet for barn, barnebarn og sine omgivelser forøvrig. I de fleste tilfeller har det sikkert vært gjort i den velmenende hensikt å skåne etterkommere, og i begynnelsen var det vel også i blant nødvendig for den landssvikdømte å skjule sine spor bare for å sikre seg et nødtørfig levebrød. Vi skal etter hvert se at seierherrenes grunnleggende strategi, var å gjøre sine beseirede motstandere til fattigfolk og bryte deres familieband (at ektefeller var kollektivt, økonomisk ansvarlige etc.).

Men alle disse fortiltelser, har i høyeste grad gjort at seierherrenes versjon av historien har fått lov til å festne seg. Tausheten må brytes i full frimodighet for også i dette tilfelle gjelder den ubehagelige lov at den som tier, samtykker!

Det må ikke benektes at seierherrene delvis lyktes i sitt forsøk på å kriminalisere sine politiske motstandere og markedsføre den falske legende at en samlet nasjon i 1945 stod bak deres «rettsoppgjør».

En samlet nasjon med nærmere 100.000 landssvikmistente (med familier og pårørende minst en halv million av en befolkning på under fire millioner)?

En tidligere frontkjemper fortalte meg at han i svake stunder hadde begynt å tvile på seg selv og sin forstand: Hadde han allikevel gjort noe galt (kriminelt!) da han i ungdommlig idealisme hadde utstått Østfrontens påkjenninger i kampene mot Stalins Røde Armé som London-regjeringen var alliert med? Så sterkt hadde presset fra et ensrettet samfunn og en ensrettet presse, kringkasting og offentlighet vært i etterkrigsårene.

Allerede Dostojevskij (og flere før ham) visste at moralsk skyldig blir den straffedømte først når han fordømmer seg selv og sine handlinger. Derfor setter dømmende autoriteter så meget inn på at den tiltalte skal erkjenne sin skyld – det ansees

formil- Solsjennitsyn forteller at det var (er) meget viktig for sovjetmakten å overbevise de politiske fanger om at de hadde forbrudt seg mot det sovjetiske ideal-samfunn og derved forvandle den stolte og trassige opponent til en angrende, botferdig synder! Her ser vi også den moderne ideologiske karakter av kvasireligion. Også i kristendommens kjetter- og hekseprosesser var det aller viktigste å få det forpinte og lemlestedede offer til å erkjenne sin brøde!

Men når vi idag hører at mange (også tidligere straffedømte) f.eks. ikke våger å motta «Folk og Land» åpent i posten, må vi si at angsten for seierherrenes «rettferdighet» er blitt irrasjonell og metafysisk.

Legg merke til hvordan de gamle jøssinger, og deres tallrike ettersnakkere, helst vil ha «ro omkring landssvikoppgjøret» som vi etter deres mening burde ha «lagt bak oss». Deres håp om taushet er lett å forstå: Dermed ville deres offisielle etterkrigsversjon bli stående som den eneste historiske sannhet!

Men det som nå kreves, er en kritisk publisitet om deres hevn over motstanderne som utvilsomt er den største, kollektive urett begått i vår nyere historie. Bevisene er utallige, her ligger journalistisk stoff som ennå i mange år kan virke som pinlige sensasjoner. Et av de mest brennbare tema er dette:

Hvordan beriket seierherrene seg på «landssvikoppgjøret»?

Eiendommer, firma, gårder og annen virksomhet, ble ikke bare tatt fra de dømte som samtidig ofte ble fradømt muligheten til å starte opp etter at dommen var sonet. Verdien ble påfallende ofte overtatt av fremtredende skikkelser i den illegale motstandsbevegelse og av hjemvendte jøssinger. Hvordan skjedde dette – og til hvilken pris? Noe er gjort allerede, men her ligger et viktig kartleggingsarbeide og venter. Og hvem er nærmere til å undersøke omstendighetene i de enkelte tilfeller enn barn og barnebarn av dem som ble rammet av seierherrenes justis og som ofte på grunn av det som skjedde, fikk en sosialt og økonomisk dårligere utgangsposisjon i livet enn familie og tradisjon skulle tilsi?

Dette er et fullstendig fortiet

tabuområde i etterkrigstidens journalistikk og offentlighet. Vi kan bare gjette på det ramaskrik som kommer til å reise seg den dagen disse «sakene» med ugjendrivelig bevismateriale blir fremlagt i egnet form!

Jeg tror at en slik offentliggjøring i enkelte, særlig skandalløse tilfeller, en dag kan medføre en fysisk risiko for den som våger å berøre disse tabuforhold. Derfor er det påkrevet at det blir lagt en forsvarlig strategi før dette skjer. En diskret kopiering av offentlige dokumenter om eiendoms- og firmaoverdragelser f.eks. med prisoppgaver o.s.v. vil her være uhyre viktig. Det bevismateriale som samles inn, og det som allerede finnes, bør også sikres bedre enn idag, blant annet med mikrofilm som helst bør deponeres på betryggende måte utenfor landets grenser. Dramatiserer jeg dette for meget? Selv er jeg den første til å håpe det, men det klokeste er nok å forbedre seg på at drastiske ting kan komme til å skje når «hemmelighetene» begynner å lekke.

Plebeiernes hevn?

En utbredt måte å sjikanere «landssvikere» på, har vært å påstå at de fleste var politiske undermålere, karaktersvake opportunist og sosiale uskudd. Forsøket på å innplante denne meningsløse forestilling, har vært mulig fordi den «offisielle» norske presse bare har tillatt at den ene part kom til orde. Så sent som i Morgenbladet for 23. februar 1987 tillater avisens aldrende skipsfartsmedarbeider Oddvar Joh. Hilland å hevde at det bare var «utpregede nuller» og «tufser» som var på den tiltalte side under «rettsoppgjøret». Bortsett fra at betegnelsene karakteriserer skribenten mer enn dem han vil beskrive, viser de også hvordan jøssingene uten motforestillinger har kunnet herje i norsk presse i mer enn en generasjon.

Ser vi f. eks. på frontkjemperne som gruppe, både de som falt og de som senere falt som offer for «landssvikoppgjøret», er det et par forhold som umiddelbart virker påfallende. Det første er de mange kjente familienavn! Embedslekt, gamle bondeslekt og restene av den svinende godseierklasse og adelsstand som offisielt ble avskaffet ved Grunnloven i 1814, finnes representert. Det samme forhold synes også

fremtredende hvis vi ser på hele gruppen av NS-dømte. Selvfølgelig var alle sosiale lag av folket representert blant de tiltalte og kameratskapet særlig mellom frontkjemperne, synes å ha slått bro over alle klasseskiller; men hovedinntrykket er at det var de øvre, sosiale sjikt som dominerte blant de «landsvikdømte». Også mange navn fra gamle handelsfamilier, særlig de med kontinentale forretningsforbindelser, er å finne på taper-siden i 1945. Rederne derimot, hadde stort sett angelsaksiske tilknytninger.

Det annet iøyenfallende forhold som bidrar til å underbygge hva jeg nettopp har skrevet, er utdanning og skolegang. Ser vi på frontkjemperne som gruppe, ligger deres gjennomsnittlige utdanning og skolegang himmelhøyt over landsgjennomsnittet for de tilsvarende årsklasser. Når jeg benytter uttrykkene «utdanning og skolegang», er det fordi mange frontkjemper var så unge at de ennå var gymnasiaster og skoleelever. Såvidt jeg vet er ikke hele gruppen sosiologisk undersøkt, men det materialet som forligger, gir grunn til vidtrekkende konklusjoner.

På den bakgrunn ligger det også snublende nær å anta et element av oppkomlingenes hevn i det som skjedde under «rettsoppgjøret». Jeg sier på ingen måte at dette moment var det viktigste, men jeg er overbevist om at det er verd å ta med i betraktningen. Ser vi på flere fremtredende navn på den seirende side som før 1945 kom fra forholdsvis beskjedne familie- og formueforhold, oppdager vi at de raskt etter krigen hadde forbedret sin økonomiske og selvfølgelig også sosiale posisjon, betraktelig. Enkelte bosatte seg rett og slett på eiendommer som var blitt fratatt NS-folk! Til hvilken takst skjedde det – hvordan ble finansieringen ordnet?

Seierherrene tapte i alle fall ikke økonomisk på krigen. Da London-regjeringen la opp strategien for hvordan de skulle ta hevn etter krigen, var den økonomiske hevn et sentralt diskusjonstema. Derfor skulle alle NS-medlemmer gjøres kollektivt ansvarlige økonomisk sett! Særlig var Trygve Lie en ivrig, økonomisk hevner. Denne veivalstypen av en politiker brente av iver etter å «proletarisere» den

tapende part og føre motstanderne til betlerstaven.

Var det Grorud-gutten som kastet sine misunnelige blikk nedover dalen mot de «fine» på Frogner?

Den skinnhellige moralitet

Seierherrenes utskeielser var i mange land som åpne sår. De fleste er kanskje grodd, men arrene er tilbake og de døde vender ikke om. Det er gjort mange forsøk på brobygging mellom de stridende parter og deres etterkommere. Dette har blant annet skjedd i Spania hvor den store borgerkrigen fra 1936 til 1939 (på mange måter forløperen for Den annen verdenskrig), skapte uhyggelige kløfter tvers igjennom familien og hvor ofte bror stod mot bror.

Jeg skal aldri glemme den verdige ro som preget det store publikum under den gripende utstillingen om borgerkrigen i Madrid for et par år siden. Alle bestrebelser var gjort for at den skulle ha et sannferdig, nøytralt preg, – men ikke uten engasjement og nerve! Derav også virkningen. Et sted Internasjonalesen velkjente toner fra en høytaler bak Den internasjonale brigades røde bannere, et annet Falangens taktfaste kampsanger til trommer og idnende trompetstøt som vi kjenner fra tyrefekterarenaen. Hjerteskjærende scener fra gatekamper i Barcelona og Teruel.

Høysinnede Spania hvor lidenskapene får leve seg ut i usensurert sannhet uten puritansk, moralsk retthaveri! I utstillingens kafeteria traff jeg to kvinnelige studenter. De hadde ikke bare det felles at biologi var deres hovedfag, og at de var skolevenninner fra barnsben av. Begge hadde de mistet en bestefar nettopp i de fryktelige kampene om Teruel – men de falt på hver sin side! Veninnene tok ikke parti, men begge var de overbevist om at deres bestefedre hadde vært redelige, modige menn som hadde tatt den ytterste konsekvens av det standpunkt de var kommet frem til.

Jeg tror at den samme samstemthet mellom to unge ville finne sted på Blindern selv om den ene hade mistet en bestefar ved landgangen på Walcheren mens den annens kanskje falt ved Kaprolat på Østfronten. Bare jøssingenes propagandistiske krav på moralsk overlegenhet, som i Norge er opp- (Forts. side 4)

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Redaksjonssekretær: MARNA MELSOM PEDERSEN
 Redaktør: KÅRE HAUGERUD
 Forretningsfører: HARALD K. SCHAANNING

Postadresse: Boks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1.
 Kontortider: Enerhaugsplassen 4, Oslo:
 mandag kl. 17-20, tirsdag kl. 11-14 og onsdag kl. 17-20.
 Telefon: (02) 19 06 71 - (Telefonsvarer).
 Redaktørene treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 80,- (i omslag kr. 100,-) Utlandet + kr. 10,-.
 Giro: Post 5 16 45 04. Bank 6063.05.01248
 Abonnementet (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.
 Annonser forskuddsbetales med kr. 1,- + m.v.a. pr.spalte/m. Minstepris kr. 50,-.
 Utgiver: A/S HISTORISK FORLAG.

NORSK PRESSEKIKK

Det har alltid vært god tone at den som blir angrepet offentlig i pressen, har hatt rett til å komme med et tilsvarende svar. At det ikke var slik de første ti-årene etter krigen, får så være. Det hørte liksom til den oppagitterte stemningen at lov og rett ikke skulle gjelde for de som sto på den «gale» siden under krigen.

Men så lød det toner om at nå skulle vi inntas i samfunnet igjen, etter at vi hadde sonet de straffer vi var blitt idømt, etter alle de nye politiske straffelovene. Det hørtes jo hyggelig ut. For å bli inntatt i samfunnet måtte jo bety at nå skulle norsk lov og rett og god folkeskikk også gjelde oss. Men den gang ei, sa Tordenskjold.

Det har vært umulig ikke å legge merke til at hver gang staten Israel har demonstrert sin herrefolkementaltitet overfor sine naboer, og landets opprinnelige befolkning, har vi fått nye serier med «nasi» hets. Og da så den norske stat kom i skade for å demonstrere sin smålighet i Lindvigsaken, så har avisene vært fylte av frontkjemperhets. Så nå strømmer det inn til «Folk og Land» forargete brev fra frontkjemperne som ikke gis anledning til å svare på anklagene. Vi gir ordet til to av dem.

PRESSENS FAGLIGE UTVALG

OPPRETT AV NORSK PRESSEFORBUND
 STORGT. 14-7. ETG. - 0184 OSLO 1 - TELEFON 1021 42 22 00

Arne Gausdal,
 6860 SANDANE

Oslo, 11. mars 1987

SAK 18/87 ARNE GAUSDAL MOT VG

Vi viser til Deres brev av 28. februar 1987 der De klager på en artikkel i Verdens Gang 10. februar om Den norske Legions aktiviteter i Jugoslavia høsten 1943. De hevder at avisen fremsetter uriktige påstander ettersom Den norske Legion, ifølge Deres brev, aldri var i Jugoslavia.

Ettersom saken gjelder historiske opplysninger som De hevder er feilaktige, vil vi foreslå at De tar direkte kontakt med avisen. De kan ikke gjøre gjeldende noen tilsvarende ettersom De personlig ikke er direkte angrepet, men foreligger det feilaktige opplysninger, bør avisen likevel rette opp forholdet.

Vi er av den oppfatning at saken best kan løses på denne måten.

Med vennlig hilsen
 NORSK PRESSEFORBUND
 Pressens Faglige Utvalg

Gunnar Bodahl-Johansen
 Gunnar Bodahl-Johansen
 organisasjonssekretær

KOPI
 Ansvarlig redaktør Andreas Norland, VG

Frontkjemper angripes i VG, og nektes rett til å svare.

Arne Gausdal sendte 28/2 d.å. et brev til VG i anledning hetsen mot frontkjemper fra Den norske legion og dens påståtte meritter i Jugoslavia. Svaret kom ikke inn og han klager til Pressens Faglige Utvalg. Vi har tatt inn svaret derfra, og Arne Gausdal svarer den 2/4:

Jeg har mottatt Deres brev av 11.f.m. Og det var hyggelig, for ikke å si overraskende, for en gangs skyld i det minste å få en reaksjon i en slik sak, selv om jeg kanskje kunne ha ønsket meg den litt anderledes.

De tilrår meg å ta direkte kontakt med VG, men det er jo nettopp det jeg har gjort. Først ved to telefonsamtaler, og så ved det brevet De fikk gjenpart av, uten at avisen har reagert i det hele tatt.

Jeg er ikke så godt inne i den journalistiske terminologi at jeg vet hva tilsvarende betyr. Men antar at det må bety rett til å få et motinnlegg inntatt i avisen. En slik rett skal jeg angivelig ikke ha, da jeg ikke personlig er direkte angrepet.

Nå er det imidlertid slik at alle som kjente oss på den tiden, visste at vi var i Legionen, og det vet også de fleste som kjenner oss i dag. Dermed er hver og en av oss, levende som døde, gjennom denne reportasje stemplet blant slekt og venner som potensielle barnemordere og mordbrennere. Skulle ikke dette være personlig angrep, selv om personnavn ikke er nevnt, så vet ikke jeg.

Uriktige historiske opplysninger, som De nevner, gir jeg i denne forbindelse blanke f. . . i. Det som er kommet offentlig fram om oss, er likevel så forvrengt fra før, at litt til og fra spiller liten rolle.

Skulle De ønske de opplysninger jeg har gitt bekreftet, kan De ringe major Svein Blindheim eller slå opp i hans bok «Nordmenn under Hitlers Fane». Han vet kanskje mer om Den norske Legion enn de fleste av oss som var med der.

Gjenpart av dette er sendt VG og «Folk og Land».

Med vennlig hilsen
 Arne Gausdal
 6860 Sandane

SAMME DAG SENDER HAN NYTT BREV TIL VG:
 Deres «reportasje» NORDMENN BRENTE BY.

Jeg savner fremdeles reaksjon på mitt brev av 28/2 d.å. og gjenpart av brev av 11/3 fra Pressens Faglige Utvalg om denne sak.

Nå er det jo slik at VG har gjort ei fjær til fem høns både en og flere ganger, og det skulle ikke forbause meg om avisen i dette tilfelle har forvekslet en utedass på Leningradfronten med en by i Jugoslavia.

Det måtte vel være på høstparten 1942 at politiminister Jonas Lie kom på besøk til oss for noen måneder i spissen for et politikompani. Nå viste det seg at politiministerens sarte rumpe hadde vanskelig for å omstille seg fra de milde vin-

dene på Balkan, hvor han tidligere hadde deltatt i krigen, til det barskere klima foran Leningrad, så han beordret øyeblikkelig oppsatt en utedass.

Materialer og snekkere ble beordret bakfra, og allerede samme kveld sto byggverket klar til bruk. Men akk skjebne! Da det skulle prøvesittes neste morgen, fantes det ikke spor verken av bygning eller benk. Derimot brant det lystig i bunkersovnene i omegnen.

Eieren raste og lovtvete strenge straffer til misdæderne. Men selv for en politiminister viste denne saken seg uløselig. Tips fra publikum forekom ikke.

Etter det jeg vet, var det imidlertid kaptein Lindvigs gutter som sto for udåden og kunne kose seg i varmen fra politiministerens utedass. Ser De sammenhengen?

Gjenpart av dette er sendt Pressens Faglige Utvalg og «Folk og Land». Gjenpart av mitt brev av idag til Pressens Faglige Utvalg følger vedlagt.

Med ikke særlig vennlig hilsen
 Arne Gausdal
 6860 Sandane

«Folk og Land»
 kjemper
 rettferdighetens
 sak.

Heller ikke Morgenbladet vil ta inn motinnlegg mot frontkjemperhets.

Frode Halle har sendt oss et motinnlegg mot Oddv. Joh. Hillands simple innlegg i Morgenbladet 23/2 d.å. Han sendte det først til Morgenbladet, som beholdt det en måned, hvorefter det vedurring ble bekreftet at det ikke ville bli tatt inn. Brevet til Morgenbladet er datert Oslo, 26/2 1987. La oss se hva det er som faller Morgenbladet så tungt for brystet:

Herr redaktør:
HERR HILLAND OG FRONTKJEMPERNE
 Morgenbladet 23.ds.
 «Totalt betydningsløse per-

soner, ofte utpregede nuller» skriver Oddv. Joh. Hilland om de norske frivillige, som under siste krig meldte seg til tjeneste på Østfronten.

Hva i all verden vet herr Hilland om det? Det fremgår jo av hans innlegg at han ikke kjenner en eneste av nevnte gruppe. Han betviler jo til og med dens eksistens.

De psyko-tekniske prøver, som i 1945 ble satt igang blant frontkjemperne på Ilebu, ble hurtig stanset, da nivået viste seg å ligge godt over norsk gjennomsnitt.

«Svake, tankeløse individer» drar ikke frivillig ut i en

beinhard krig. Mange holdt ut i flere år. «Gårdene» var rykter som ingen tok alvorlig. Den aller største del var unge gutter, som ikke tenkte på slikt.

Frontkjempernes handlinger ble funnet stridende mot norsk lov - de har vært ijenntom det norske rettsapparat, fått sine dommer, sonet dem, og de aller fleste har arbeidet seg opp igjen og er fullverdige medlemmer av samfunnet. Endel krigsinvalid er blant dem, forsøker de selv å hjelpe. Nå, 40 år etter, burde de vært spart for videre sjikane.

Med hilsen
 Frode Halle

Idar Aarheims oppgjør med «retts»-oppgjøret

(Forts. fra side 2)

høyet til dogmatisk, nasjonal sannhet, forhindrer at en slik forsoning offisielt finner sted.

Noe av det mest opprørende ved krigstidens hendelser i Norge, er at nettopp den regjering som hadde latt sitt folk i stikken, vendte tilbake moralsk eneveldig og som straffende seierherrer med provisorisk innført dødsstraff, tilbakevirkende forordninger og kollektive dommer over mennesker som i mange tilfeller hadde vist betydelig ansvar og båret okkupasjonstidens byrder under en skånselsløs krig.

Følgelig ble «rettsoppgjøret» en innkapslet kreftsvulst i vår nære historie som vi alle bærer med oss enten vi erkjenner det eller ikke. Derfor er det så viktig at det som dengang skjedd, blir tatt opp til ny og fordomsfri vurdering. Dette innebærer at skyld og misgjerninger på begge sider i kampen dengang åpent må innrømmes. Hensikten er ikke bare få en bedre forståelse av den fremtid vi går inn i, og hvor meget for oss vil avhenge av hvorvidt det lykkes Europa å utvikle seg mot en stat der også Norge finner sin plass.

Skanser må oppgis

For å få med noen av de beste av etterkrigsgenerasjonene i arbeidet, er det også nødvendig at de som ble dømt på sviktende grunnlag, innrømmer at ikke alle saker de kjempet for, var like gode. Det var kanskje ikke alltid like lett å innse mens kampen pågikk, men i ettertid lar det seg ikke benekte. At Nazi-Tyskland gjorde seg skyldig i avskyelige forbrytelser, er historiske kjensgjerninger. Men kjensgjerninger er det også at de allierte må bære ansvaret for grove ugjerninger som de i kraft av seierherrer aldri er stillet til ansvar for. Det nytter heller ikke å forsvare grusomheter begått av norske torturister på tysk side (Rinnan-banden f.eks.). Alle som ønsker et sivilisert og menneskeverdig samfunn, må sørge for å tukte voldsforbrytere i egne rekker på strengeste måte.

Den nasjonalsosialistiske ideologi har lidd et verdenshistorisk nederlag og det er ikke mulig på seriøs måte å blåse liv i den. Viktig er det også å holde en klar avstand til de ekstremistgrupper som i dag kleder sine rasistiske slibrigheter på skolevegger og andre fasa-

der. Vi kan godt være sterke motstandere av f.eks. den urmelige muslimske innvandring til Vest-Europa, uten å være pøbelaktige mot dem som allerede er kommet hit. Et av de viktigste elementer ved romersk hersketeleknikk, var å forhindre at pøbelen fikk makt og innflytelse. I årene fremover kommer det til å være en hovedoppgave å holde den voldelige og voksende pøbelaktighet i tømme – og aller helst slå kraftig til når den brer seg med altfor selvbestalt frekkhet.

Jeg tror det også er en umulig oppgave å renvaske Vidkun Quisling for all skyld selv om det er lett å dokumentere at rettsaken mot ham var en grusom og for landet uverdigg farse. Hans opptreden i april-dagene 1940 kan vanskelig betegnes som annet enn revolusjon, landssvik eller opprør. En annen sak er det at Arbeiderparti-regjeringen av 1940 burde være stilt for en uhildet riksrett – hvis dette kan tenkes. De mange NS-folk, ikke minst i offiserkorpset, som samtidig kjempet mot de invandrende tyske tropper, fortjener derimot sine krigsdeltagermedaljer på like fot med alle andre. Nettopp de hadde ofte et langt mer patriotisk sinnelag enn mange som rømte til England og som tidligere hadde båret det brukne gevær på jakkeslagene.

Og da regjeringen hadde kapitulert den 10. juni med «samtlige styrker», hadde den i prinsippet trukket seg ut av krigen og mistet sin legalitet her i landet. Av andre nasjoner ble den da også oppfattet som en regjering uten land – og myndighet.

Fremtidsperspektivet

Jeg har nevnt at enkelte av de skrøpelige skanser bør oppgis hvis hensikten er den å få de beste blant de yngre generasjoner med i en fremtidsrettet omvurdering av Den annen verdenskrig i Norge og seierherrenes hevnaaktige justis. Det fantes så positive impulser hos mange dømte, ikke minst blant frontkjempere, for å skape en verdig plass for Norge i et storeuropeisk rike hevet over partipolitisk strid og kiv. Det var selvfølgelig ikke alle som klarte å høyne sin bevissthet mot en felleseuropeisk horisont. Mange satt fast i en foreldet nasjonalisme som såvidt jeg husker også ga seg utslag i

at «Folk og Land» gikk mot medlemskap i EF.

De beste blant de unge er i ferd med å gå grundig lei av partipolitikens oppsplitende detaljstrid hvor de store perspektiver forsvinner i et uverdigg ordkløveri om bagateller. Velferdsstaten avslører seg som et stivnet statsystem hvor det på ingen måte går om det enkelte menneskets velferd og behov, men om å opprettholde stillinger for formyndere og byråkrater som bruker tiden på å kartlegge og definere behovene – istedenfor å avhjelpe dem. Velferdsstaten er det samfunnssystem som omskaper menneskene til husdyr på bås og vi skal være tilfreds med føringen vi får.

Kommersialismen som ser på mennesket kun som et økonomisk dyr, er ikke et hår bedre. Både sosialismen og kremmerånden frembringer et meningsomt samfunn (verdinøytralt, er den fine fagbetegnelse!) hvor individet reduseres til enten et upersonlig nummer, eller et objekt for fortjeneste. Imens drives en utsrakt svindel med ord som frihet og demokrati – som om de to ordene er synonymmer, eller i det minste gjensidig avhengig av hverandre.

Meningsfrihet kom hverken med Den store, franske revolusjon eller med folkeforsamlinger, men med eneveldige fritenkere som Frederik den Store.

Partidemokrati har det sannelig ikke skortet på i etterkrigstidens Norge, men det har f.eks. ikke vært pressefrihet nok i de «offisielle», statsstøttede aviser og tidsskrifter til å ta opp en rekke tema som har vært belagt med tabu. En uhildet drøftelse av Den annen verdenskrig og det skandaløse «rettsoppgjøret», er ett. En fordomsfri diskusjon om et elitært samfunnsprinsipp, er et annet.

Det er nemlig elitene som oppdrar og disiplinerer massene, skaper kulturer og sivilisasjoner. Dette grunnleggende forhold for all kvalitet, menneskelig virksomhet, er det idag ikke engang anledning å gi uttrykk for på normal måte fordi de etablerte maktmennsker skjuler seg bak ordbruk som hykler medmenneskelighet. Massemedia er deres!

Bare innen idretten får eliteprinsippet utfolde seg i usensurert frihet: Det er eliten og stjernene som inspiserer massen av mosjonister!

En av de skinnhellige myter det partidemokratiske, norske etterkrigssamfunn har utbredt om seg selv, er at det hersker full pressefrihet. Som skribent i denne tid, vet jeg av egen erfaring at denne selvros er tøv til festbruk. Bare den som har konvensjonelle, ufarlige oppfatninger, har i etterkrigstidens Norge hatt full pressefrihet!

De beste blant ungdommen lengter etter et kvalitativt, menneskeverdig samfunn som ikke forflates av paripolitiske slagord og masseprodusert kommersialisme. Sosialisme og kapitalisme er to sykdommer som rammer den mennesketype som vant krigen i 1945: Materialisten homo oeconomicus.

Europa

Vår tro må være at Europa kommer til å bli vårt fremtidige fedreland. Den snevre nasjonalisme som har vært årsak til så mange europeiske «borgerkriger», erstattes etter hvert av en felleseuropeisk livsfølelse. Det forhindrer på ingen måte at vi kan fortsette å dyrke vårt sprog (våre sprog) og den særnorske koloritt våre sinn er preget av.

Det som skjer i dagens Europa, er noe langt større og mer fundamentalt enn at landene samordner markeder og økonomiske ressurser. Som presidenten i den paneuropeiske union, den tidligere østerrikske tronpretendent og nåværende representant i Europaparlamentet, Otto von Habsburg, sier det: «Vi må beklage at det europeiske samarbeidet etter krigen startet på det økonomiske område og ikke som en forpliktende, politisk union basert på felleskulturelle verdier.»

Men det er disse røtter i kulturelle fellesverdier, og en kvalitativ livsfølelse, som danner det virkelige grunnlag for europeisk enhet.

Hva har så dette med Den annen verdenskrig og seierherrenes «rettsoppgjør» å bestille? Ganske meget.

Jeg er ingen tilhenger av det nasjonalsosialistiske konsept for et forenet Europa under et stortysk førerskap. De latinske folkeslag har ydet minst like store bidrag til den europeiske kultur som de germanske, og de slaviske og små finsk-ugriske minoriteter har også sine umistelige andeler. Men det var mange landssvikdømte som drømte om en fremtredende plass for Norge i et samlet Europa.

På hele det sentraleuropeiske kontinent var den tanke blitt levende blant de mest fremsynte etter Den første verdenskrig, at Europa hadde en spesiell historisk oppgave å fullføre. Vår verdensdel skulle ikke bare danne et bolverk mot verdenskommunismen under Sovjetunionens imperialistiske ledelse, selvom det politisk sett var viktigst, men også mot den angloamerikanske kapitalisme som forflater alt med sin kommersielle og materialistiske kremmerhånd.

Dette visste åndshøvdingene som Ezra Pound og Knut Hamsun og seierherrene sørget da også for at de fikk lide for sitt innsikt. Det ble brukt samme metode som den deres allierte dengang, sovjetrusserne, bruker idag mot opposisjonelle: Både Hamsun og Pound ble tatt under psykiatrisk behandling og erklært utilregnelige!

Klarest ser vi konseptet for det nye Europa utformet av Spanias fremste tenker i vårt århundre, José Ortega y Gasset, i verket «Massenes opprør» (finnes i utmerket oversettelse på dansk Gyldendal).

Det var ikke bare Tyskland og Italia som tapte Den annen verdenskrig, men også Europa! Satt på spissen var det de russiske kosakker og de amerikanske cowboys som i 1945 møttes ved Potsdams ødelagte rokokkohaver og delte Europa i sine respektive interessesfærer for årtier. Churchill tenkte bare på Det britiske imperium som han ikke engang innså var i full oppløsning. Frankrike ble tildelt plass på gangen!

Men tanken om et samlet Europa hadde allikevel slått så sterkt rot blant de beste, at franske, italienske og tyske «dødsfiender» kort etter krigen kunne finne sammen på ruinerne og ikke bare starte på en møysommelig gjennoppbygging av den enkelte nasjonalstat, men i fremtidens demingsdrøm så de et sterkt og forenet Europa stige frem og sprengte nasjonalismens kvelertak.

Sosialisme og særnorsk smålighet

Sett i en større sammenheng, representerte altså de norske seierherrer både den angloamerikanske kommersialisme på den ene side, og en modifisert form for marxistisk sosialisme på den annen. I tillegg kom selvfølgelig sær-

(Forts. side 5)

Idar Aarheims oppgjør med «retts»-oppgjøret

(Forts. fra side 4)

norsk smålighet, misunnelse, langsiktige hevntanker og Arbeiderpartiets historiske chance til å kneble all farlig, ikke-sosialistisk opposisjon! Den lettskremte, kremmeraktige borgerlighet som bare tenker på pengene og på sitt gode rykte, var ufarlig i denne sammenheng. Det samme gjaldt Bondepartiet (Senterpartiet) og Kristelig Folkeparti som enten var opptatt av å sikre seg meget dennesidige subsidier, eller aksjer i den hinsidige salighet. Særlig kunne man ha ventet mannsnot av Bondepartiet som hadde hatt så mange storbønder som ble landssvikdømt.

At virkeligheten tvang vår sosialistregjering til *motstrebende* å velge amerikansk beskyttelse gjennom NATO, istedenfor sovjetisk «vennskap», skyldtes bare at Stalin hadde vært *litt* for utilslørt i sin maktutfoldelse ved Berlin-blokaden og den endelige maktovertagelse i Tsjekkoslovakia. Med en «mildere» og mer charmerende sovjetleder som Gorbatsjov, kan det meget vel tenkes at Arbeiderpartiet hadde valgt en vennskaps-

pakt med Sovjetunionen og blitt et slags lydrike under Kreml i sikkerhetspolitiske spørsmål, slik Finland er.

Mange intellektuelle på tapersiden i 1945, var sterkt formet av den felleseuropeiske tradisjon. De hadde ofte studert, eller hatt sine læreår, på kontinentet og deres idealisme gikk ut på å hevde Norges ære (det var faktisk noe som het ære dengang!) i et større, europeisk fellesskap. Dette var grunntanker hos en lærd europeer som dr. philos. Herman Harris Aall og jeg har selv snakket med vår fine lyriker Kristen Gundelach (han kunne tale provencalsk!) om hvordan denne tanke høynet sinnene.

Og mange av de yngre som kjempet mot Den Røde Armé på Østfronten, så ofte seg selv som den europeiske sivilisasjons frontsoldater mot det sovjetiske barbari. Husk på at Stalins røde horder nylig hadde overfalt vårt finske broderfolk og finneses hårdnakkede helteinnsats mot overmakten hadde gjort inntrykk og skapt inspirasjon til egeninnsats blant entusiastisk ungdom i Norge. Jeg som ikke var mer enn ti år i 1945, behøver ikke minne veteraner fra dengang

om dette, men jeg skriver det for yngre lesere.

Mange av de dømte hadde ikke bare et nasjonalt, germansk sinnelag, men også et europeisk. Flere var adskillig mer forutseende enn seierherrene som gjerne var fanget inn i en perspektivløs, angelsaksisk pragmatisme, eller i sosialistiske illusjoner om den store verdensfred. Vestens forsvarspakt mot Sovjetunionen, NATO, ble undertegnet 4. april i 1949. Så absurd var situasjonen i Norge at mens landet tiltrådte NATO, satt fortsatt norske frontkjempere fengslet som *nettopp* hadde kjempet frivillig mot vår tyranniske nabostat i øst – som i mellomtiden hadde fått fellesgrense med Norge! Det var seierherrene i 1945 som sørget for at Sovjetunionen ble nabostat med Norge og vårt land ble påtvunget en uverdiggrenseavtale. Vi har ikke engang lov til å peke nese av russerne hvis vi så måtte ønske!

En organisasjon av etterkommere

Tiden er utvilsomt inne for en organsiering av etterkommere av landssvikdømte, av tyskere i Norge under krigen

og av andre som har lidd overløst som en følge av «landssvikoppgjøret». En slik organisasjon måtte selvfølgelig stå åpen også for landssvikdømte og for alle som vil ha en fordomsfri vurdering av Den annen verdenskrig, og særlig seierherrenes disposisjoner.

En slik sammenslutning må være partipolitisk nøytral – en forutsetning som nettopp gjør det mulig å behandle politiske spørsmål på en spennende og udogmatisk måte. I en tid som viser at partipolitikeren ikke er særlig mer enn en klakør for det offentlige byråkrati, og en gallupslave, er det grunn til å etablere fora hvor politikk drøftes fordomsfritt.

En forening som den jeg her antyder, vil kunne engasjere medlemmene med en rekke, spennende oppgaver bl.a. med å finne ut hva som skjedde i de enkelte landssviksaker. Foreningen kunne også danne en basis for publikasjoner og tidskrift - kanskje en månedssavis. Derimot måtte ikke foreningen bli et arnested for snever nasjonalisme eller nasjonalsosialisme, men tverimot for felleseuropeiske verdier og det ypperste vår kultur og sivilisasjon har frembragt.

Spørsmålene står i kø for å bli belyst. Her er ett: I 1945 ble titusener av nordmenn arrestert med grunnlag i tilbakevirkende forordninger og ut fra det uakseptable rettsprinsipp som kalles «kollektiv skyld». Dermed mistet noen tusen familier sin forsørger. Ved retts-sakene som fulgte, måtte de ikke skjelden forlate hjem, eiendom og næringsvirksomhet. I blant ble begge foreldrene internert og senere fradømt retten til en rekke stillinger, drive firma, sitte i styrer o.s.v.

Hva gjorde myndighetene for å sikre at barn og mindreårige etterkommere av «landssvikerne» fikk mat, klær, husvære og omsorg ettersom foreldrene var avskåret fra å ta seg av disse elementære funksjoner?

Eller kanskje fulgte seierherrene eksemplet fra Bibelens Jehova som hadde den praksis at han for å være på den sikre side, straffet i både annet og tredje slektsledd?

Hvem tar et praktisk initiativ til etablering av Etterkommerforeningen?

Når INO (Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie) i året

(Forts. side 7)

MÅNEDENS PERNILLE

LITT OM GJENFERD

Jeg husker godt at vi som barn satt sammen i stummende mørke og fortalte spøkelses-historier. I grunnen var det en lek fylt av gru, og etterpå var vi livende redde når vi gikk hjem og så spøkelser i alle mørke portrom. Om natten måtte vi, min bror som var halvannet år eldre enn meg og jeg, få sove med lyset på, for det lurte spøkelser i alle kroker av værelset. Mitt opphav hadde forståelse for det selv om de forsikret at det ikke fantes spøkelser. Men de fortalte at de også som barn hadde drevet med samme leken, og blitt like redde som vi var.

Jeg kom til å tenke på dette da jeg den 2.4. leste «Verdens Gang» og så overskriften «Gjenferdet Quisling». Jeg antar at alle i redaksjonen har kommet over den kriminelle lavalder, så det bekymrer meg at man der fortsatt har angst for spøkelser. Og jeg tror også at jeg kan forstå årsaken.

Som bekjent har NRK gått igang med å spille inn en fjern-

synsfilmm om «rettssaken» mot Vidkun Quisling. Den røde tråd i filmen er hans forsvarstale i lagmannsretten. Naturligvis har «VG» både rett og lov til å intervju skuespilleren Finn Kvalem som skal spille rollen som Quisling i filmen, og jeg har intet å utsette på dette. Men på tradisjonelt vis må jo organet «ut-smykke» intervjuet. Overskriften er gjengitt overfor, men i teksten som følger denne får leserne vite at «Eidsivating lagmannsrett beviste hans landsforræderi,» og at «Finn Kvalem sitter spøkelsesaktig sminket som Vidkun Quisling på tiltalebenken».

Etter intervjuet, som er meget kort, lar så «Verdens Gang» sin redsel for spøkelser få fritt løp: «NRK har fått delte reaksjoner på dette prosjektet. Gamle Nasjonal Samlingkretser har vært opptatt av at dette kunne bli en oppreisningsfilm. Folk fra den andre leiren har fryktet det samme.»

Ja, tenk om gloriene skulle bli anløpne! Tenk om f.eks.

yngre og unge mennesker, merne er ugild i saken. Han overser seg selv, som både var medlem av den hemmelige politiledelse og medlem av den komite som utarbeidet forslag til landssvikanordningen under krigen (Gyldendals Ettbindskonversasjonsleksikon). Han var både den tiltaltes erklærte fiende og samtidig lovgivende og dømmende myndighet i en person. Det var ikke en anklaget han så for seg, men et offer, og hans oppførsel var deretter. Det er som han fikk salen til å dirre av hat.

Eller tenk om noen, og det kunne virkelig være farlig, kunne gå inn for å få tak i «Straffesak mot Vidkun Abraham Lauritz Jons-søn Quisling», det stenografiske referat av «rettssaken». «Utgitt på offentlig bekostning av Eidsivating lagstols landssvikavdeling, Oslo 1946.» Så vidt jeg vet kom det bare dette ene opplaget. Jeg vet at Deichmanske Bibliotek har den, jeg lånte den der for noen år siden før jeg kom over et eksemplar i et antikvariat. Jeg har lest boken flere ganger, og hver gang blir jeg grepet av samme følelse av uhygge. Det burde ikke ha hett «straffesak», men hekseprosess eller standrett.

Ved åpningen av rettsfor-handlingene spør lagmannen, Erik Solem, om noen av dom-

forene er av interesse i det stenografiske referat er de mange dokumenter som er gjengitt i sin helhet. Jeg vil her bare sitere fra et av dem, forhøret til John Harlan Amen av Alfred Rosenberg (Amen var direktør for rådet for the Prosecution of War Criminals). Forhøret avsluttes slik: «Amen: Jeg vil slutte nå inntil imorgen. Tenk over disse ting i natt, og hvis De ikke er mere villig til å fortelle sannheten enn De har vært i dag, vil det antagelig gå meget stygt med Dem.» Hele forhøret gikk jo bare ut på en ting: Å tvinge bl.a. denne Rosenberg (og andre) til å gå med på forhørernes påstander.

«Verdens Gang» vet hva som foregikk og hvordan det foregikk. Men det er redselen for at det som fant sted i 1945 og utover skal bli repetert i en rolig atmosfære, som får avisen til å se spøkelser, – ikke minst ved høylys dag.

Jeg er gla for at denne for-svarstalen nå kommer som egen bok, jeg vet flere jeg skal forære den til.

Pernille

Hadde Nasjonal Samling rett?

I Dagbladet har *Hans Fredrik Dahl* en interessant anmeldelse av *Ole Kristian Grimnes' bok «Veien inn i krigen»*.

«Hvorfor valgte den norske regjering krig i 1940, mens den danske tok til fornuften?» spør han. Og mener at *Grimnes* har funnet svaret i sin lille bok, hvor han hevder at det skyldtes enten dådstrang eller moral.

Vi siterer: «Mot dette hevder *Grimnes* nå at regjeringens valg hverken skyldtes mentalitet eller moral: det fulgte en plan, et scenario gitt på forhånd. Planen er for så vidt velkjent, og har vært underkastet utførlig analyse tidligere, spesielt av *Nils Ørvik*. Den gikk kort og godt ut på at dersom Norge ble trukket inn i verdenskrigen, måtte det for enhver pris bli på britisk og ikke på tysk side». Og med en slik holdning var det jo temmelig opplagt at vi måtte bli trukket inn i krigen. Det var jo ikke i britiske interesse, men i tysk at vi forble nøytrale.

«Det norske nei var altså det helt selvfølgelig og rasjonelle svar, i en situasjon vel overlagt på forhånd.»

Hans Fredrik Dahl fortsetter med å spørre om hvorfor ikke Undersøkelseskommisjonen så dette og mener han har funnet svaret. «Regjeringens plan var ikke legitim nøytralitetspolitikk. Den var dobbeltspill, og ble i denne egenskap utført i hemmelige stortingsmøter. Men å innrømme dette, i 1945, som i 1940, var det samme som å si at *Quisling* og *NS* hadde rett. For det var *NS* glansnummer under krigen, at regjeringen *Nygaardsvolds* nøytralitetspolitikk var blendverk og falskspill. Etter 1945 var det ikke mentalt mulig å støtte dette propagandanummeret selv om det var i hvert fall delvis rett.»

Nei, hvordan skulle regjeringen ha unngått riksrrett i 1945 hvis denne sannheten var blitt alminnelig kjent. Det måtte i så fall blitt ved hjelp av engelske bajonetter. Isteden ofret den 100.000 politiske motstandere ved hjelp av lurerier og det største rettssvik i Norges historie. Legg også merke til sprogbruken, Når *NS* taler sant, er det propaganda, men når motparten lyver er det

(Forts. side 7)

Noen fakta om NORSKE FLYKTINGER TIL SVERIGE

Av *John Sand*

I Nationen har det i den senere tid vært et par debattinnlegg som viser sterkt divergerende oppfatninger om hvor mange nordmenn som flyktet til Sverige i okkupasjonstiden. For å klargjøre dette ber jeg om spalteplass for følgende:

Antallet nordmenn i Sverige varierte sterkt i de forskjellige år. Det første store innrykk av flyktinger kom allerede natt til 14. april 1940, da store deler av den norske 1. divisjon – mot divisjonens ordre – gikk over grensen til Sverige. Natt til 15. april gikk divisjonssjefen, generalmajor Carl Erichsen, sammen med reststyrken av divisjonen på 800 mann over grensen. I alt kom det nærmere 5000 mann fra divisjonen til Sverige. Etter folkeretten var Sverige forpliktet til «å internere dem langt fra krigsskueplassen» og etter Haagkonvensjonens art. 20 «kunne de først løslates etter fredsslutningen». Og da fiendtlighetene mellom Norge og Tyskland opphørte 10. juni 1940 regned Sverige, ifølge *Trygve Lie*, med en de facto fred.

Nygaardsvold-regjeringen ga fra London beskjed til den norske Stockholmslegasjonen at divisjonens personell, som var internert bl.a. i *Fillipstad* og *Mora*, «bør nytte høve til å komme tilbake til Norge». Interneringen ble derfor hevet 12. juli, og i løpet av de følgende 14 dager reiste divisjonen hjem. Bare noen hundre mann valgte å ta seg arbeid i Sverige. Det var også mens krigshandlingene pågikk kommet over en del sivilpersoner, slik at pr. 31. juli 1940 var det noe over 1000 flyktinger igjen i Sverige. Ifølge en avhandling «Et flyktingesamfunn vokser frem» av *Ole K. Grimnes* ble det lagt sterkt press på flyktingene for å få dem til å reise hjem. *Grimnes* opplyser side 25: «Den 10. august ble det foreslått at matbiller skulle nektes til den del av flyktingebelegget i *Stocholm* som kunne reise hjem. 14. august fikk dessuten enkelte av flyktingene i hovedstaden som hadde oppført seg dårlig, beskjed om at alt underhold var inndradd, at de burde søke tysk visum for hjemreise ved det tyske konsulat i *Stockholm*, og at de ellers kunne risikere og bli hjem-

sendt av det svenske politi.» Noen norske skogsarbeidere som høsten 1940 forsøkte å komme inn i Sverige for å sikre seg bedre fortjeneste, ble da også avvist av svensk politi. For øvrig var det liten tilgang av flyktinger til Sverige i siste halvdel av 1940: i oktober ble det således bare registrert knapt 20 og i desember 15. Heller ikke kan man tale om noen flyktingestrøm i første halvdel av 1941. Pr. 1. juli 1941 var det ved flyktingekontoret registrert vel 1400 personer, av dem over 20 barn. Det er for øvrig ikke så lett å angi det nøyaktige antall flyktinger i 1941, da ikke så få reiste tilbake til Norge også i 1941, da de fikk høre at de måtte arbeide i Sverige. *Grimnes* opplyser bl.a. på side 47 i sin avhandling at forlegningsjefen ved den norske mottakersentral i *Øreryd* anslo at 15–20% av flyktingene var mer eller mindre arbeidssky, og hadde dradd til Sverige for å slippe å arbeide, og at 40% var oppløpne gutter under 20 år, hvorav de fleste aldri hadde vært i arbeid. *Grimnes* opplyser videre på side 47: «De norske flyktinger som hadde gitt det utseende av at de måtte flykte fra Norge av politiske grunner ble meget betenkte da de hørte at de skulle arbeide, de hadde hørt at når man meldte seg på legasjonen i *Stockholm*, så fikk man bo på pensjonat.» Da de nå fikk høre at de måtte ut i arbeid, dro de hjem neste dag.

Det var først mot slutten av Den annen verdenskrig at flyktingestrømmen fra Norge tok de virkelige store dimensjoner. I følge *Grimnes* ble rekord nådd i april 1945 med 2815 nye flyktinger, og ved den tyske kapitulasjonen utgjorde antall norske flyktinger mellom 43 000 og 44 000, av dem 27% kvinner. Antallet norske familier nådde ved krigens slutt opp i 6200.

Hva var så motivene hos dem som flyktet? De har sikkert vært vidt forskjellige. Det som er på det rene er at bare et lite fåtall var nødt til å rømme. At matvarerasjonene ble nokså knappe i de siste år av okkupasjonstida har sikkert spilt en vesentlig rolle. En del nord-

menn var engasjert i hemmelig britisk etterretningsarbeid og dro til Sverige for å avgi rapport til konsul *Nelson* ved den britiske legasjon i *Stockholm*. Statsråd i *Nygaardsvold*-regjeringen *Paul Hartmann* opplyser «*Bak Fronten*» side 363 at britene i mars 1945 betalte ut 80.000 kroner i lønn til hemmelige norske agenter og sabotører.

At de ikke var bare mors beste barn som dro til Sverige omtaler dr. *Grimnes* i forannevnte avhandling side 134: «Noen simulerte arbeidsudyktige eller skaffet seg legeattest, andre forlot bare hver ny jobb de fikk etter et par dager. Så hang de omkring i bygatene, på kafeer og restauranter, pratet skitt om svenskene, drakk og lagde bråk eller kom i klammeri med politiet. Det er typisk at det nettopp var på denne tid, i begynnelsen av januar 1943 at *Lars Evensen* klaget på hva han kalte «sosial utglidning» blant flyktingene: *Naskeri* fra kamrater, underslag, salg av brukte klær, gjeldsstiftelse, fyll og slagsmål og i det hele tatt uverdige opptreden.»

Da det feilaktig har vært opplyst at de såkalte polititropper som mot slutten av krigen ble utdannet i Sverige skulle innsettes i kamp mot tyskerne, må jeg henvise til den svenske jurist *Kai Mannheimers* utredning (SOU) «Norge och den norska exilregjeringen under andre världskriget» der det side 50 heter: «Regjeringarna var överens om att polititropperna skulle innsättas i den mån landet befriades. Avsikten var att de skulle upprätthålla lugn och ordning i de befriade områdena. Däremot fick de ej disponeras för militära företag i samband med befrielsen.» (Min underst.) Det var altså en ren politimessig oppgave polititroppene var tiltenkt.

(Klippet fra «*Nationen*»)

Rettsoppgjøret en kreftbyll

Fra «*Dagningen*» 17/3 klipper vi:

«Tillater meg herved å offentliggjøre et intervju av *tidl. stortingsrepresentant for Senterpartiet, Erland Asdahl, som ble sendt over Romerike Radio den 9. mai 1986.*

I sitt intervju sier *Asdahl* bl.a.: «Jeg var med i *Milorg*, aktivt med i motstandskampen. Det er dessverre altfor mye som er gått svært mye annerledes enn det vi så fram til den gang vi var med i motstandskampen og ventet på å bli en fri nasjon. Og det som er gått så mye annerledes, det vil jeg kanskje si slik: VI VANT KRIGEN, MEN VI TAPTE FREDEN. Jeg må si det er med meget tungt hjerte jeg tenker tilbake på hva som hendte i fredsdagene. Det var mange titusener russiske soldater i Norge som ble overlevert til russiske myndigheter etter freden. Dette var soldater som var tatt til fange av tyskerne, som hadde gått over til tyskerne, var overløpere med andre ord. Det som skjedde med disse soldatene, etter at de ble sendt tilbake til sitt hjemland, hvor de ikke ville tilbake. Etter det vi vet idag, ble disse unge guttene, for de var unge gutter alle sammen, de ble enten henrettet eller sendt i konsentrasjonsleir for kortere eller lengre seigpining før de ble tatt livet av. Dette er et ansvar, dette er en skyld som pålegger det norske samfunn at vi sviktet disse guttene som gikk over i krigens hete for å berge livet.»

«Er dette dokumentert?»

«Det er såpass mye at jeg tror det er i høyeste grad grunn til ihvertfall å føle dårlig samvittighet for det som medlem av en nasjon som har ansvaret for at dette skjedde.»

«En annen skamplett på Norges historie, etter mitt skjønn, det er «rettsoppgjøret» som ble gjennomført etter freden. Det tåler i altfor liten grad dagens lys og det skulle

(Forts. side 7)

TILBRING SOMMEREN I VALDRES!

Naturskjønne, rolige omgivelser. – Komfort og velvære.

Spesialpris for pensjonister.

LOMEN HYTTESENTER

Tlf. (061) 43 757

2967 Lomen

Pernille svarer Juritzen

Da Arve Juritzens oppsett var trykket som vanlig artikkel, og ikke som leserbrev, gikk jeg ut fra at han var ansatt i «Verdens Gang». Derfor ironiserte jeg over *avisen* for dens uavlatelige og nitidige nedraking på Vidkun Quisling og alle tidligere medlemmer av NS.

Arve Juritzens motforestillinger gleder meg da det er et nytt bevis på at «Folk og Land» ikke bare blir lest av tidligere medlemmer av NS. Jeg er også gla for at Arve Juritzen ønsker at den hele og fulle sannhet skal komme fram, og ber dem som kan ha kjennskap til emnet om å sette seg i forbindelse med forfatteren. Tlf. (02) 60 67 87.

Pernille

En redelig bok om krigstiden

Av Frode Halle

«Kimære» er i gresk mytologi et uhyre som foran er løve, i midten geit (eller bukk) og bak slange. Tore Dyrhaug følger i sin bok tre veier å gå under siste krig og okkupasjon: løven er frontkjemperen, bukken er motstandsmannen, og slangen han som ikke tok noe parti, men levet for familien og jobben. I betraktning av at forfatteren ikke opplevet krigen (han er lektor og født i 1942) gir han en forbløffende ekte skildring. Særlig livet på Østfronten har han satt seg godt inn i. Boken er helt uten slagside. Det eneste måtte være at det fremgår at han nok liker løven best.

For oss som opplevet krigen er det interessant å minnes om mangt. For de yngre må det være en verdifull innføring i denne dramatiske tid.

Boktjenesten har boken, og den anbefales på det beste.

Tore Dyrhaug:
KIMÆRE
Gyldendal

Aarheims . . .

(Forts. fra side 5)

1987, 42 år etter krigens avslutning, ikke får anledning til å delta i et universitetsseminar om krigstiden, da er tiden inne til aktiv handling.

Hvor mye er – for mye?

Det er tøft å tape en verdenskrig. Det er ikke nok å overleve selve krigen. Man bør helst overleve freden også. Og den blir ikke fredeligere enn seierherren vil.

Altså går det på helsa løs. Og man gjør klokt i å ta vare på den så godt man kan. På Hjemmet - Fagpresseforlaget er det kommet ut en liten bok som heter HVOR MYE ER FOR MYE.

Nå vil vel mange tenke, etter å ha lest den, at den driver Djevelen ut med Belsebub. Noe godt må vi da kunne unne oss. Men alt er en overgang, som reven sa, da den ble flådd. Og merkelig nok er det ikke så ille som det kan virke til å begynne med. Man kan faktisk leve både godt og sunt om man følger dens forslag til ny livsstil. Og at det lønner seg i det lange løp, er nok ingen tvil om.

Altså, hvis du mener at du trenger en bedre helse og gjerne vil vite hvordan, kjøp boka, les den grundig og gjør et forsøk. Prisen er kr. 89.–.

Marna

Gi et ungt menneske et abonnement på «Folk og Land»

HELÅRS-CAMPING

HOLMSET CAMPING, 7823 SJØÅSEN er nå åpnet for helårsdrift. Caravanplasser med strøm. Nytt, moderne sanitærbygg med kjøkken og oppholdsrom. Båtutleie. Hytter. Jakt-, fiske-, turterreng. Ligger ved riksvei 17, 45 km nord for Steinkjer.

Hadde NS rett?

(Forts. fra side 6)

en slags sannhet. Løgnen var jo nødvendig for at det norske folk ikke skulle forstå hvor be-dratt det var blitt.

Hvor mange sannheter om den annen verdenskrig og rettsoppgjørene etterpå, er det fremdeles ikke mentalt mulig å støtte? Og hvor lenge skal en slik mentalitet få råde i landet vårt?

... en kreftbyll ...

(Forts. fra side 6)

vært rettet på for mange år siden. Men det er ikke politisk mot og heller ikke politisk vilje til å gjøre noe med alle de urimeligheter som skjedde i forbindelse med rettsoppjøret. Der skjedde det så mye som er et norsk demokrati fullstendig uverdigg etter min oppfatning.»

Har du noen konkrete ting som du kan trekke fram der?»

«Jeg skal ikke nevne noen navn, det finner jeg ikke riktig i denne sammenheng. Mange av de som var medlem av Nasjonal Samling og kun var passive medlemmer, mange av disse ble dømt, og de fikk til dels strenge straffer bare fordi de hadde vært med på gal side under krigen. På den annen side var det jo mange nordmenn som gikk for å være gode nordmenn som ble engasjert i tyskerarbeid på frivillig basis og tjente store penger på tyskeranlegg. De gikk direkte i fiendtlig tjeneste, kan man si, for pengenes skyld. De har ikke engang blitt stilt for retten i ettertid. Og jeg vil jo ikke snakke om de av våre politikere, og de var mange, som sviktet. For det første før 9. april 1940, og den 9. april og i dagene og i månedene etterpå. De sviktet så grovt, at det er ikke til å snakke om nesten. Det har aldri vært reist tiltale i noen form overfor disse menneskene. Det er en urimelighet så stor at jeg for min del når jeg tenker tilbake på freden og den tida etterpå, så skammer jeg meg over at vi som en demokratisk nasjon som Norge går for å være, at vi ikke har klart å rette opp dette her, og gjøre noe ved det. Det har vært vår samfunnsplikt og er vår samfunnsplikt, men nå begynner det å bli i siste laget.»

«Hva kan vi gjøre med dette?»

«Ja, det er jo selvfølgelig et vidt emne jeg har tatt opp nå. Det er mye sprengstoff i det, det er jeg klar over. Det er al-

deles ikke populært heller å ta opp. Det er vel kanskje en av grunnene til at det er så vanskelig å få gjort noe med det. Men vi har en rekke slike spørsmål som skulle vært gjort noe med i vårt samfunn, men man putter disse mer eller mindre ubehagelige tingene under teppet. Man ønsker ikke å løse dem, men skyver dem vekk, og håper at man dermed er kvitt dem. Det er man imidlertid ikke. Når det gjelder disse russiske soldater som jeg nevnte, så er det ikke mer å gjøre med det. Det er for sent. Når det gjelder disse mange mennesker som er mer eller mindre urettferdig dømt når det gjelder landssvik, så er det for sent for mange av deres vedkommende også, for mange av dem er døde. Men det er enda mange igjen som sliter med det samme problemet og de føler seg urettferdig behandlet. Det gjelder ikke bare de som er direkte berørt, men det gjelder også neste generasjon, og generasjonen deretter igjen. Det er det som gjør at jeg for min del, er veldig betenkt over dette. For krig

avler krig, det vet vi. Og vi løser aldri mellommenneskelige problem med krigerske handlinger. Og derfor er det meget om å gjøre å bli kvitt KREFTBYLLEN som vi bærer på i det norske samfunn, ved at det er tusenvis av mennesker som lever iblant oss og bærer på denne forferdelige følelsen av å være urettferdig behandlet, fordi de er dømt på et feilaktig grunnlag, etter min oppfatning.»

«Kan man gi dem oppreisning nå?» «Til en viss grad kan det gjøres, og selv om man ikke kan gi en direkte oppreisning, så kunne man iallfall ved at man på politisk hold og offentlig hold, erkjenner at det er begått urett. Og forsøker å rette på iallfall de groveste urimeligheter på beste måte. Da ville man avverge mye av de skadevirkninger som vi ellers ville kunne få på lang sikt.»

Edmund Roll
2334 Fåvang

Innlegget har også stått i «Lillehammer Tilskuer/Gudbrandsdølen».

Vi takker for nye «Vennegaver».

Hjertelig takk for 49 nye «vennegaver» på tilsammen kr. 7.607,06.

Spesielt glade er vi for at også gamle motstandere nå er blant dem som støtter oss. Ny liste i neste nummer.

VENNEGAVER:
fra «Folk og Land»s venner.

TAKK FOR FØLGENDE BIDRAG:

K. B., Oslo	200,-	J. E., Skien	220,-
A. A., Oslo	50,-	J. B., Porgrunn	70,-
J. M., Oslo	50,-	A. T., Gello	100,-
L. S., Oslo	200,-	G. F., Grimstad	200,-
J. H., Lørenskog	50,-	O. T., Sandnes	100,-
S. A., As	20,-	H. S. G., Hæstadsvingen	80,-
A. R., Råde	20,-	O. K., Kristiansand	100,-
E. E., Sarpsborg	840,-	D., Arendal	100,-
K. R., Lillestrøm	100,-	V. L., Sæbøvågen	100,-
K. B., Sagetua	100,-	A. V., Vadheim	200,-
S. S., Elverum	40,-	M. A., Alesund	300,-
I. L., Koppang	220,-	O. T., Molde	200,-
K. S., Stange	20,-	A. S., Vestnes	420,-
H. M. O., Os	200,-	E. S., Vestnes	200,-
I. S., Heradsbygd	20,-	N. D., Leksvik	50,-
T. H., Vågåmo	80,-	O. A., Levanger	120,-
G. N., Lesja	50,-	N. W., Viggja	220,-
T. H., Skjåk	20,-	O. R., Brønnøysund	50,-
L. R., Brandbu	70,-	J. W., Bærum	200,-
O. S., Kapp	80,-	J. A. V.,	400,-
P. R., Lomen	100,-	J. F., Sverige	120,-
T. G., Sande	220,-	K. N., Sverige	61,46
M. P., Skoger	20,-	H. N., Sverige	105,60
J. M., Skoger	220,-	«Jæssing», Storforshei sammen med motstandsmann fra Mo i Rana	700,-
Ø. F. H., Sandefjord	100,-		

Arbeiderbladet saksøkes for forfalskning av frontkjempers dagbok

BØR SIONISTENE VELGE ØSTERRIKES PRESIDENT?

Skal man ta demokratiet alvorlig, må det vel være en selvfølge at et hvert folk selv må få velge sin egen president. Til tross for kraftig påtrykk utenfra valgte østerrikerne Kurt Waldheim.

Men det får de bare ikke lov til. Da han var generalsekretær i De Forenede Nasjoner, forsøkte han å skape fred i Midt-Østen. Og det ville sionistene ha seg frabedt. Nå hevner de seg ved å presse USA til å vedta sanksjoner mot en vennligsinnet nasjons folkevalgte leder. Det er uhørt i historien. Det er fiender, ikke venner man behandler på den måten.

Som påskudd retter man anklager mot ham for krigsforbrytelser. De kan ikke bevises. Men man trenger ikke bevis for å påstå at en tysk offiser er en krigsforbryter. Makt er rett. Tyskerne tapte den annen verdenskrig, og dermed er de rettsløse og skyldige alle sammen. Så enkelt er det.

Desto mer grotesk er hele komedien, ettersom hans dommere har ført den ene krigen etter den andre og begått krigsforbrytelser på løpende bånd.

Ja, det er sannelig forskjell på folk i denne «demokratiske» verden hvor alle er så like og så skinnhellige alle sammen. Fortidens fariseere lusket skamfulle vekk, da det var en som skrev deres gjerninger i sanden. Men det var den gang det, og ikke nå.

God informasjon?

For at demokratiet skal kunne fungere etter sin hensikt, er folket avhengig av en redelig informasjon. Uten det svikter selve grunnlaget for å kunne ta en avgjørelse. Derfor er en fri og uavhengig presse så avgjørende, hvor alle meninger får komme til orde.

Dessverre er dette bare en ønskedrøm, også i den vestlige verden. Penger og pressgrupper regjerer. Og folk vet ikke hva de skal tro. Man blir sittende igjen med en følelse av at alle lyver og bedrar. Den lille mann tror snart ikke på noe av sine autoriteter.

Hvorfor er det slik? Kanskje avskjedsordene fra den avtroppende redaktøren i New York Times, John Swifton gir forklaringen.

«Hvilken fjollethet er denne skålingen for en uavhengig

presse? Alle som er tilstede her i kveld vet at det ikke er noe slikt som en uavhengig presse. Dere vet det, og jeg vet det. Ikke en av dere våger å skrive sine ærlige meninger – og hvis man gjorde det - vet man på forhånd at det aldri kommer på trykk.

Arbeidet til en journalist er å ødelegge sannheten, å lyve og bakvaske, bøye seg under mammon og selge seg selv for sitt daglige brød. Vi er redskap og lydige undersåtter for rike menn bak kulissene. Vi er lydige idioter – de trekker i trådene og vi danser. Vi er intellektuelt «prostituerte».

Er det rart at det står så dårlig til med denne vår verden, og at moralen stadig synker? Med vemod må man tenke på at det var en gang da et ord var et ord, og mann var en mann.

KRIGSFILMER – ORIGINALE

fra 2. v.k. nu på Video VHS og Super 8. Ca 100 nr. LP og MC. MILITÆRIA fra 1800–1945, ca 1000 forskjellige. UNIKE frimerker fra Det 3. Rike i hele ark.

Skriv til: N.Imp., Boks 545.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag kl. 17–20, tirsdag kl. 11–14, onsdag kl. 17–20.
Postadresse: POSTBOKS 924 SENTRUM, 0104 OSLO 1.
Kontoradresse: ENERHAUGSPlassen 4, OSLO. TLF.: (02) 19 06 71.

Arbeiderbladets sensasjonelle oppslag om en norsk frontkjempers angivelige ugjerninger i Jugoslavia, får nå et etterspill. Frontkjemperens familie går til søksmål mot Arbeiderbladet og Dagningen for å ha gjort bruk av dagboken uten tillatelse, men først og fremst fordi disse to avisene har gjengitt en direkte forfalskning av det som er skrevet. Familiens advokat, Olemic. Thommessen sier i et intervju med Lillehammer Tilskuer/Gudbrandsdølen 8. april:

«Sitat i det omfang det her er snakk om, overskider langt sitatrettens grenser. Det må være helt klart at de kopier avisene har brukt, er ulovlig fremstilt. Vi vil ha kopien fordi den er av betydning for den nærmere vurdering av de rettslige spørsmål som knytter seg til personvernet og til injurie-lovgivningen . . . Vi vil ha kopien fordi det er snakk om grov forvrengning av stoffet. Hele sitatet som ligger til grunn for hovedoppslaget «Massakren i Jugoslavia» er plundret med. Jeg sikter til tilføyelsen «og skjøt» som er brukt i avisreportasjene. Bokens ordlyd er «Eg var med av de 20 første som denne gang besteg bygrensen. Fra hus til

hus sette (vi?) geværpipen inn gjennom dørene. Mange triste scener å sjå, da det bare var igjen kvinner og barn.» I avisgjengivelsen står det: «Jeg var med de 20 første som besteg muren. Vi stormet fra hus til hus, satte geværpipene inn gjennom dører og vinduer og skjøt. Mange triste scener, da det bare var kvinner og barn.» Det står ikke «og skjøt» i originalboken. Det er lagt til av en eller annen.

Tilføyelsen er grunnlaget for den meget sensasjonspregede oppslaget om norske frontkjemperes massakrering av kvinner og barn i Jugoslavia. Dette er oppslag det ikke kan være dekning for på bakgrunn av dagboken, sier advo-

kat Thommessen. Tilføyelsen som i avisen er gjort i forhold til originalen, gjør handlingen i boken til en krigsforbrytelse ved at frontkjemperne skjøt kvinner og barn.

Den beskrivelsen som er i dagboka, omhandler således kun scener som vel kan oppfattes som alminnelig i en okkupasjons situasjon, og ikke noen massakrering av kvinner og barn slik det er skildret i det sensasjonspregede oppslag, sier advokat Thommessen.

Det er snakk om en lettvent omgang med materialet, og så lenge vi ikke har kopien, vet vi heller ikke hvem som har gjort tilføyelsen. Dagboken er blitt en sensasjon på grunn av feilsitering, som er gjengitt i en rekke aviser.»

Bravo! Bedre kan ikke jøsingjournalistikken settes på plass!

Frontkjemperens familie har krevet en erstatning på kr. 100.000 fra Arbeiderbladet og Dagningen.

DET ER HAMSUN-TID!

Av Bård Ask

Det slås nå, i januar 1987, stort opp i pressen om stor satsing ved Nationaltheateret i Oslo, både 1987 og –88.

Teatersjefen Kjetil Bang-Hansen uttaler: – Teateret skal presentere HAMSUN med så mange fasetter vår hovedscene bare kan akte! Vi skal gå fra HAMSUN's tidligste ungdom til livets slutt . . . Det skal begynne med hans ungdomsforedrag, og ende med «På gjengrodde stier» som skal dramatiseres, eller iallfall gjøres tilgjengelig for scenebruk.

Nei, nå er det ikke måte på! Og ingen skal beklage at «forstanden og fornuften» vender tilbake hos åndsdeliten i vårt land. Nå skal HAMSUN brukes – og nytes – til siste

ord . . . Tenk om representantene for den store dårskap – alle dem som dømte og fordømte HAMSUN – pinte og plaget denne åndsgiganten i hans siste leveår (opp mot de nitti og døv!) stod fram og og ba ham om forlatelse! Ja, tenk om . . .

Jeg tror at han ville ha tilgitt alle, inklusive den psykiater som tillot seg å omtale ham som et menneske med varige svekkede sjelsevner! og hermed stemple ham som en undermåler, og si: Dine meninger skal du ha din straff for. Det har du nemlig gjort deg fortjent til! Du skal også fratas all ære . . .

Teatersjef Bang-Hansen er i sannhet en modig mann! Han

er mere enn det. Han er så intelligent at han forstår seg på åndsverdiene i gigantens geni, de samme verdier «klovnene» i sin tid fordømte, og de mest åndssvake brente på bålet.

Teatersjef Bang-Hansen vil få fulle hus i lange tider framover når han setter HAMSUN på plakaten. Folk vil undre seg og spørre: – Hadde han svekkede sjelsevner? Og folk vil tørre å møte den største av de store når landets nasjonalteater bretter ham ut i sitt mangfold – i det godes hensikt.

Øyner vi etter 40 år et visst tøvær? Er det de unge og yngre som nå slår til? Som ser tingene med friske og objektive øyne! Ja, gid det var så vel.

Bård Ask

☆☆

Og var det idag jeg sidste Gang saa
Mennesket, Jorden og Aftenrøden –
tikker mit Hjærte inat istaa,
er det farvel med alt, – lat gaa.
INTET ER ENDT MED DØDEN.

Hamsun